

Іван Дмитрів

Слухач магістерської програми

Науковий керівник: к.т.н., доцент Вітровий А.О.

Тернопільський національний економічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Незалежність країни в сучасному світі в значній мірі визначає її забезпеченість продовольством, тому проблема раціонального використання особливо основного незамінного, обмеженого ресурсу – землі, є важливою складовою політики держави. Подальший розвиток сільського господарства, і агропромислового комплексу в цілому, багато в чому залежить від ефективної організації використання земель [1].

Поняття «ефективність» є багатоплановим значенням, хоча суть його полягає в діалектичному поєднанні двох взаємопов'язаних принципів: максимального результату при мінімумі затрат, необхідних для отримання результату. Як вважає більшість економістів, тільки зіставлення ефекту з витратами на його досягнення характеризує ефективність.

Численні дослідження проблеми ефективності, переконливо свідчать про те, що дана категорія є досить складною та відображає результативність різноманітної діяльності підприємств в процесі виробництва матеріальних благ.

Вітчизняні економісти-аграрники виступають за планомірний, пропорційний розвиток сільського господарства. Підвищити ефективність аграрного комплексу на їх думку можна за рахунок таких чинників, як соціалізація земельних відносин, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, еквівалентного обміну між сільським господарством та промисловістю, а також за рахунок економічного обґрунтування обсягів виробництва [1].

Підсумовуючи проведені нами дослідження ефективність можна поділити на кілька видів: економічну; соціально-економічну; соціальну; виробничо-економічну; технологічну; екологічну; еколого-економічну; соціально-еколого-економічну.

Під економічною ефективністю сільськогосподарського виробництва слід розуміти, перш за все, ефективність використання землі, в свою чергу, під економічною ефективністю використання землі потрібно розуміти рівень ведення на ній господарства [1].

Екологічна ефективність - це, перш за все, екологічний стан агросистеми, рівень економічної родючості використовуваних земель. Вона визначається шляхом віднесення величин екологічних результатів до витрат що їм передували. Екологічні результати визначаються по різниці показників негативного впливу на навколишнє середовище і стан навколишнього середовища до і після заходів щодо організації раціонального використання земель.

Екологи розглядають підвищення екологічної ефективності, як поліпшення якості землі, що дозволяє отримувати додаткову продукцію високої якості і підвищувати економічні показники господарської системи в цілому в результаті запобігання шкоди природному середовищу [2].

Підсумовуючи визначення провідних вчених можна констатувати еколого-економічна ефективність, є економічна результативність комплексу заходів, що проводяться з метою поліпшення якості земельних угідь і підвищення продуктивності рослинних ресурсів. В еколого-економічній ефективності відбивається результативність екологічних витрат (окупність витрат на природоохоронні цілі), спрямованих на підвищення родючості ґрунтів і біологічного потенціалу рослин вирощуваних культур [3].

Вчені і практики як правило не розділяють різні сторони ефективності вкладаючи в них однаковий зміст, оперуючи ними як синонімами, а їх сутність розкривають як «співвідношення ефектів» економічної діяльності, з одного боку, і різних ресурсів та затрат - з іншого.

Більшість економістів виділяють три основні види ефективності:

- технологічну - відображає ефективність використання ресурсів виробництва;
- економічну – вказує на ступінь реалізації виробничих відносин, визначається як ефективність виробництва продукції внаслідок сукупного впливу як технологічної ефективності так і економічного механізму господарювання;
- соціальна – є похідною від економічної та характеризує ступінь досягнення життєвого рівня на даному виробництві.

Очевидно, дані види ефективності є основними, але ми вважаємо, що ще необхідно більш глибоко і детально вивчати також екологічну ефективність використання землі.

Економічна ефективність використання землі в сільському господарстві - рівень ведення господарства на землі, яке характеризується виходом продукції і розміром витрат на одиницю площі. Перед землекористувачами стоїть завдання забезпечити максимум виходу продукції з кожного гектара землі при мінімальних витратах на виробництво.

Що ж стосується екологічної ефективності, то вона відображає вплив виробництва на навколишнє середовище. Вона вимірюється показниками: окупність витрат, пов'язаних з ліквідацією або попередженням забруднення і руйнувань природного середовища, а також втрат сільськогосподарської продукції внаслідок погіршення екологічного стану навколишнього середовища.

В даний час у всіх господарствах незалежно від організаційно-правової форми виникає безліч проблем щодо екологізації виробництва.

На нашу думку, питання про екологічну ефективність в аграрних господарствах досі залишається відкритим. В економічній літературі воно вивчається поверхнево, в основному провідні економісти-аграрники на перше місце ставлять економічну і соціальну ефективність, оскільки вони найбільш поширені. Більш глибоке вивчення екологічної ефективності дозволить не тільки правильно і раціонально використовувати земельні ресурси, а й дозволить працювати самому господарству більш ефективно.

Існує ряд вартісних показників: валова продукція землеробства, валовий дохід, чистий дохід або прибуток з 1 га сільськогосподарських угідь, а також вихід валової продукції на одиницю вироблених витрат.

Використання землі в сільському господарстві вважається ефективним і раціональним, коли не тільки збільшується вихід продукції з одиниці площі, підвищується її якість, знижуються витрати на її одиницю; необхідно також, щоб зберігалася або підвищувався родючість ґрунту, забезпечувалася охорона навколишнього середовища [3].

Спираючись на сучасні дані про земельні ресурси України можна дійти висновку, що значна частина сільськогосподарських угідь несприятлива для обробітки сільськогосподарських рослин. Більше половини з них мають підвищену кислотність, засолені, схильні до водної та вітрової ерозії. Три чверті загальної площі ріллі розташовані в районах ризикованого землеробства і з недостатньою вологозабезпеченістю.

З усіх процесів деградації ґрунтів найбільш небезпечною за своїми наслідками є ерозія. Різним її видам піддається майже 25% всіх сільськогосподарських угідь України, в тому числі майже третина з них це рілля. Останнім часом інтенсивно піддаються деградації найбільш родючі ґрунти України – чорноземи [4].

Також ми вважаємо що держава повинна зробити серйозні втручання для підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель. Щодо даного питання в наукових колах існує безліч різних думок, ми ж пропонуємо наступне:

- забезпечити розробку та прийняття законів з питань врегулювання земельних відносин, організації використання та охорони земель;
- провести нову оцінку сільськогосподарських земель з урахуванням ринкових чинників;
- розробити заходи по землеустрою сільських територій, по відновленню та використанню меліорованих земель;
- в законодавчому порядку розробити та затвердити нову систему земельних платежів, засновану на диференціальному підході до величини земельного податку, в залежності від

рентоутворюючих чинників: розташування, природної родючості, зручності обробки земель, рівня розвитку інфраструктури території;

– впорядкувати систему управління в сфері земельних відносин, використання та охорони ґрунтів;

– організувати систему постійного моніторингу стану сільськогосподарських земель;

– на регіональному рівні відновити інститути із землеустрою та використання земельних ресурсів.

На наш погляд, важливо приділити більше уваги екологічній ефективності, так як вона менш вивчена, але в даний час є дуже важливою, особливо в ефективному використанні земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Гудзинський О.Д. Стратегічний розвиток підприємств аграрної сфери економіки України: аналітико-прогнозна оцінка: колективна монографія / За заг. ред. В.К.Савчука. К.: ЦП «Компринт», 2017. 366 с.

2. Дзядикевич Ю. В. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія. Тернопіль: Астон, 2016. 392 с.

3. Сабадаш В. В. Екологічні конфлікти: теоретико-методологічні аспекти еколого-економічного дослідження. Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях / [Н.М. Андреева, В.О. Бараннік, Є.В. Белашов та ін.]; за науковою редакцією д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова. Сімферополь : ПП «Підприємство Фенікс», 2010. С. 336 – 357.

4. Брошак І. С. Моніторинг ґрунтів, шляхи покращення родючості та екологічної безпеки земель Тернопільської області: монографія/ І. С. Брошак, Р. Б. Гевко, С. С. Никеруй, А. О. Вітровий та ін. Тернопіль: Видавн.-поліграф. центр «Економічна думка», 2013. 160 с.